

**ENQUETE INZAKE HET GEBRUIK VAN
BUITENSCHOOLSE KINDEROPVANG VOOR KINDEREN
VAN 3 JAAR TOT 12 JAAR
NAJAAR 2002**

Katleen Govaert
Bea Buysse

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 Brussel
02/533.14.11
Wettelijk Depot D/2003/4412/4
Mei 2003

INHOUD

WOORD VOORAF	5
OVERZICHT TABELLEN	6
I. INLEIDING	
1. Inhoud van de bevraging	9
2. Onderzoeksgroep, omvang steekproef en wijze van trekking	9
3. Bevragingwijze	10
4. Respons	10
II. HET GEBRUIK VAN BUITENSCHOOLSE OPVANG VOOR KINDEREN VAN 3 JAAR TOT 12 JAAR	
1. Hoe omvangrijk is het gebruik van opvang ?	11
1.1. In het Vlaams gewest	11
1.2. Naar gelang van de provincie	12
1.3. Naar gelang van het arrondissement	13
1.4. Naar gelang van de leeftijd van het kind	14
1.5. Naar gelang arbeidssituatie van de moeder	15
1.6. Naar gelang van de intensiteit van de opvang	15
1.6.1. In het Vlaams Gewest	15
1.6.2. Naar gelang van de provincie	16
2. Welke instantie neemt de opvang op zich ?	20
2.1. Gebruikte opvangvormen	20
2.2. Gebruik van de diverse opvangvormen: geografische verschillen	22
III. HET GEBRUIK VAN BUITENSCHOOLSE OPVANG NAAR GELANG VAN HET OPVANGMOMENT	
1. In het Vlaams gewest	25
2. Naar gelang van de provincie	26
IV. BESLUIT	29
V. BIJLAGE	31
VI. VRAGENLIJST	33

WOORD VOORAF

Ter ondersteuning van haar beleid organiseert Kind en Gezin regelmatig een enquête naar het gebruik van kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar. Sinds 1997 is Kind en Gezin ook bevoegd voor de buitenschoolse kinderopvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

Ook op dit domein wenst Kind en Gezin het gebruik nauwgezet op te volgen.

Reeds in 1999 werd er in het grootschalig onderzoek naar kinderopvang in Vlaanderen ook gepeild naar het gebruik van buitenschoolse opvang van kinderen van 3 tot 12 jaar, maar de steekproef voor de schoolgaande kinderen was eerder klein.

In haar beleidsbrief buitenschoolse opvang droeg Vlaams minister Mieke Vogels Kind en Gezin op om een programmatie-instrument te ontwikkelen voor de uitbreiding van plaatsen in de Initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's). Programmatie veronderstelt meer gedetailleerde gegevens over gebruikers van buitenschoolse opvang. Daarom werd in 2002 geopteerd voor een grootschalige bevraging naar het gebruik van buitenschoolse opvang die ook betrouwbare informatie verstrekt tot op het niveau van de provincies.

Omwille van de complexe situatie tijdens de schoolvakanties werd in deze eerste enquête buitenschoolse opvang enkel het gebruik gedurende een gewone schoolweek bevraagd.

In dit rapport vindt u een antwoord op volgende vragen: Hoeveel ouders en kinderen maken gebruik van buitenschoolse opvang in een gewone schoolweek? Op welke leeftijd is het gebruik het hoogst? Welke opvangvorm wordt gebruikt? En op welk moment van de week maken het meeste kinderen gebruik van opvang?

Waar mogelijk wordt in dit rapport ook een vergelijking gemaakt met de resultaten van het onderzoek van 1999.

Wie meer wil weten over de kinderopvang in Vlaanderen, verwijzen we graag door naar de jaarverslagen van Kind en Gezin, de jaarverslagen kinderopvang en de website Kind en Gezin (<http://www.kindengezin.be>) en van de kinderopvang (<http://www.kinderopvang.be>).

OVERZICHT TABELLEN EN GRAFIEK

Tabel 1	Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest in 2002
Tabel 2	Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest in 1999
Tabel 3	Percentage kinderen van 3 tot 12 jaar die buitenschoolse opvang gebruiken per provincie in 2002
Tabel 4	Percentage kinderen van 3 tot 12 jaar die buitenschoolse opvang gebruiken per arrondissement in 2002
Tabel 5	Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar leeftijd – 2002
Tabel 6	Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar gelang de arbeidssituatie van de moeder – 2002
Tabel 7	Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 8	Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Antwerpen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 9	Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Vlaams Brabant naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 10	Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie West-Vlaanderen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 11	Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Oost-Vlaanderen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 12	Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Limburg gelang de intensiteit van de opvang – 2002
Tabel 13	Belangrijkste opvangvorm voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest - 2002 (gebruikers)
Tabel 14	Belangrijkste opvangvorm voor kinderen van kinderen van 3 tot 12 jaar in Vlaams Gewest - 1999 (gebruikers)

- Tabel 15 Relatief aandeel van buitenschoolse opvang in een gezinsmilieu en in een groepsmilieu in Vlaams Gewest in 1999 en in 2002
- Tabel 16 Relatief aandeel van de drie belangrijkste opvangvormen voor kinderen van 3 tot 12 jaar naar gelang van de provincie – 2002
- Tabel 17 Relatief aandeel van buitenschoolse opvang in een gezinsmilieu en in een groepsmilieu, naar gelang van de provincie – 2002
- Tabel 18 Percentage gebruikers van buitenschoolse opvang van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest per opvangmoment – 2002
- Tabel 19 Percentage gebruikers van 3 tot 12 jaar op het drukste opvangmoment en op woensdagnamiddag naar gelang de provincie - 2002
- Grafiek 1 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest in 2002 per opvangmoment

I. INLEIDING

In de periode van 9 november tot 30 november 2002 werd een aselecte steekproef van kinderen van 3 tot 12 jaar uit het Vlaams Gewest bevestigd omtrent het gebruik van buitenschoolse kinderopvang.

In deze inleiding staan we stil bij een aantal onderzoekstechnische aspecten van het onderzoek en wordt aangegeven in welke mate de resultaten van de enquête van 1999 kunnen worden vergeleken met deze van 2002.

Enquête 2002

1. Inhoud van de bevestiging

In het onderzoek werd gepeild naar het al dan niet gebruik maken van buitenschoolse opvang in de week voorafgaand aan de enquête. Indien het kind ziek was in die week, werd het gebruik bevestigd in de week voorafgaand aan de ziekte. Het onderzoek richtte zich specifiek naar het gebruik van buitenschoolse opvang in een gewone schoolweek buiten de schoolvakanties.

De ouders dienden per dag en per opvangmoment, zijnde vóór de school, na de school en op woensdagnamiddag, aan te geven of er buitenschoolse opvang werd gebruikt en welke opvangvorm men gebruikte.

2. Onderzoeksgroep, omvang steekproef en wijze van trekking

- Onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestond uit kinderen van 3 tot 12 jaar wonend in het Vlaams Gewest.

- Omvang van de steekproef en wijze van steekproeftrekking

De grootte van de steekproef werd bepaald op 5000 respondenten. Op basis van NIS-gegevens over de bevolking naar leeftijdsgroepen per provincie werd bepaald hoeveel kinderen per leeftijdsjaar en per provincie moesten worden bevestigd.

Voor het uitvoeren van de enquêtes naar het gebruik van kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar beschikt Kind en Gezin over het databestand IKAROS met gegevens over alle kinderen in Vlaanderen. Voor kinderen in de leeftijdsgroep 3 tot 12 jaar beschikt Kind en Gezin niet over een recent databestand. Vandaar dat het aangestelde enquêtebureau beroep deed op een commerciële databank van 35.000 gezinnen in Vlaanderen met kinderen onder de 18 jaar. Uit dit databestand werd een aselecte steekproef van 5000 kinderen getrokken.

3. Bevragingwijze

Omwille van goede ervaringen met telefonische enquêtes (met name de enquête naar het gebruik van kinderopvang door kinderen van 0 tot 3 jaar in 2001), werd er gekozen voor een telefonische enquête. De enquêtering werd uitgevoerd door het onderzoeksbureau Merlijn in Adegem.

4. Repons

In totaal werden 5.065 enquêtes afgenomen. Rekening houdend met het feit dat een aantal adressen een foutief telefoonnummer hadden, bedroeg de repons in de steekproef 70%, wat heel behoorlijk is. Wanneer we de adressen met een foutief telefoonnummer niet meerekenen bedroeg de repons 75 %.

De verschillen in repons tussen de provincies, noopten tot een beperkte weging zodat de proporties in de populatie worden hersteld. Hierdoor kan het aantal cases in de tabellen licht verschillen.

HIVA-enquête 1999

In het HIVA-onderzoek van 1999 werden kinderen tot 12 jaar opgenomen, met drie aparte deelpopulaties, nl. kinderen van 3 maanden tot 2 ½ jaar, kinderen van 2 ½ jaar tot 6 jaar en kinderen van 6 tot 12 jaar. In tegenstelling tot de enquête in 2002 gebeurde de bevraging schriftelijk en op basis van een andere vragenlijst. Vooral voor de twee oudste deelpopulaties was het aantal kinderen eerder beperkt. Een steekproef van 809 respondenten laat toe algemene tendensen aan te geven maar voor verdere opsplitsingen naar provincies en arrondissementen dient een steekproef groter te zijn. Daar waar een steekproef vanaf 5000 respondenten een foutenmarge geeft in de grootteorde van 2 %, geeft een steekproef van 222 respondenten in de leeftijdscategorie 6 tot 12 jaar een foutenmarge in de grootteorde van 7%.

Een vergelijking van de resultaten van 2002 met die van 1999 is daarom niet voor alle items mogelijk.

II. HET GEBRUIK VAN BUITENSCHOOLSE OPVANG VAN KINDEREN VAN 3 JAAR TOT 12 JAAR

1. Hoe omvangrijk is het gebruik van buitenschoolse opvang ?

1.1. In het Vlaams Gewest

In het najaar 2002 werd bijna 45 % van de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar tijdens een doorsnee schoolweek opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders. Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Zoals verwacht ligt het gebruik van buitenschoolse opvang bij de 3 tot 6-jarigen hoger dan bij de 6 tot 12-jarigen, namelijk 53,6% tegenover 40,5 %.

Tabel 1 - Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest in 2002

	3 tot 6 jaar N = 1639	6 tot 12 jaar N = 3423	3-12 jaar N = 5065
Gebruik buitenschoolse opvang	53,6	40,5	44,7
Geen gebruik	46,4	59,5	55,3

In de inleiding wezen we reeds op de verschillende bevragingmethode en de beperkte steekproefgrootte van het HIVA onderzoek uit 1999. Om een zicht te krijgen op de evolutie in het gebruik van buitenschoolse opvang werden hier toch indicatief de cijfers uit het HIVA onderzoek van 1999 overgenomen.

Tabel 2 - Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest in 1999 ¹

	3 tot 6 jaar N = 587	6 tot 12 jaar N = 222
Gebruik buitenschoolse opvang	49,4	28,6
Geen gebruik	50,6	71,4

¹ Vanpée K., L.Sannen en G. Hedeboom (2000), "Kinderopvang in Vlaanderen: gebruik, keuze van de opvangvorm en evaluatie door de ouders", blz. 42

In vergelijking met 1999 is het gebruik van buitenschoolse opvang in 2002 toegenomen. Bij de 6 tot 12-jarigen zien we een stijging van meer dan 10 %.

Bij deze vergelijking moet men wel bedacht zijn op het feit dat een andere vragenlijst en methodiek gebruikt werden en dat een kleine steekproef een foutenmarge geeft in de grootteorde van 7 %.

1.2. Naar gelang van de provincie

Het gebruik van buitenschoolse opvang bij kinderen van 3 tot 12 jaar verschilt significant naar gelang van de provincie. In de provincies Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant liggen de percentages het hoogst, nl. 49,5 % en 46,4%. In de provincie Limburg ligt het percentage het laagst, nl. bijna 5% lager dan in het Vlaams Gewest.

Bij de 3 tot 6-jarigen verschilt het gebruik van buitenschoolse opvang naargelang van de provincie niet significant. Het hoogste percentage zien we in Vlaams-Brabant met bijna 57 % gebruik. Enkel Limburg heeft hier een percentage onder de 50%.

Het gebruik van buitenschoolse opvang verschilt wel significant bij de 6 tot 12-jarigen. Limburg en Antwerpen hebben de laagste percentages en Oost-Vlaanderen scoort het hoogst met 46,7 %.

Tabel 3 - Percentage kinderen van 3 tot 12 jaar die buitenschoolse opvang gebruiken per provincie in 2002

	3 tot 6 jaar N = 1639 (1)	6 tot 12 jaar N = 3423 (2)	3 tot 12 jaar N = 5065 (3)
Antwerpen	53,7	37,6	43,0
Vlaams-Brabant	56,9	41,5	46,4
West-Vlaanderen	51,8	39,4	43,3
Oost-Vlaanderen	55,4	46,7	49,5
Limburg	48,1	36,3	39,9
Vlaams Gewest	53,6	40,5	44,7

(1) $\chi^2 = 4,697$ df = 4 p = 0,32 (ns.)

(2) $\chi^2 = 19,233$ df = 4 p \leq 0,001 (s.)

(3) $\chi^2 = 20,302$ df = 4 p \leq 0,001 (s.)

1.3. Naar gelang van het arrondissement

Ook naargelang van het arrondissement is het gebruik van buitenschoolse opvang bij kinderen van 3 tot 12 jaar significant verschillend. In de arrondissementen Aalst en Eeklo ligt het gebruik het hoogst. Het laagste gebruik vindt men in de arrondissementen Veurne, Maaseik en Tongeren.

Tabel 4 - Percentage kinderen van 3 tot 12 jaar die buitenschoolse opvang gebruiken per arrondissement in 2002 (N=5065) (1)

Antwerpen	43,0	Antwerpen	43,2
		Mechelen	43,4
		Turnhout	42,1
Vlaams-Brabant	46,4	Halle- Vilvoorde	44,8
		Leuven	47,8
West-Vlaanderen	43,3	Brugge	42,7
		Diksmuide	41,5
		Ieper	40,4
		Kortrijk	47,8
		Oostende	39,7
		Roeselare	50,4
		Tielt	38,4
		Veurne	32,6
Oost-Vlaanderen	49,5	Aalst	53,8
		Dendermonde	40,8
		Eeklo	57,7
		Gent	51,3
		Oudenaarde	52,7
		Sint-Niklaas	43,1
Limburg	39,9	Hasselt	45,7
		Maaseik	34,0
		Tongeren	34,8
Vlaams Gewest	44,7		

(1) $\chi^2 = 50,669$ $df = 21$ $p \leq 0,001$ (s.)

Bij de 3 tot 6-jarigen verschilt het gebruik van buitenschoolse opvang naargelang van het arrondissement niet significant.

Het gebruik van buitenschoolse opvang verschilt wel significant bij de 6 tot 12-jarigen.

Als bijlage vindt u de percentages per arrondissement voor de twee leeftijdsgroepen.

1.4. Naar gelang van de leeftijd van het kind

Uit de voorgaande tabellen bleek reeds dat 3 tot 6-jarigen duidelijk meer gebruik maken van buitenschoolse opvang dan de 6 tot 12-jarigen. De jongste kleuters worden het vaakst opgevangen (55,6%), de 11-jarigen het minst (30,5%). De verschillen inzake gebruik van opvang naar gelang van de leeftijdscategorie zijn significant.

Opvallend is dat van 8 jaar naar 9 jaar het gebruik daalt van 48,2% naar 39,9%.

Vanaf 10 jaar gebruikt minder dan 1 kind op 3 opvang.

Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat een aantal kinderen vanaf 10 jaar na schooltijd alleen (of met oudere broer of zus) thuis blijft tot een ouder thuiskomt.

Tabel 5 - Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar leeftijd - 2002 (N = 5064) (1)

	Opvang	Geen opvang	Totaal
3 jaar	55,6	44,4	100,0
4 jaar	55,3	44,7	100,0
5 jaar	49,9	50,1	100,0
6 jaar	48,9	51,1	100,0
7 jaar	43,1	56,9	100,0
8 jaar	48,2	51,8	100,0
9 jaar	39,9	60,1	100,0
10 jaar	32,4	67,6	100,0
11 jaar	30,5	69,5	100,0
Totaal	44,7	55,3	100,0

(1) $\chi^2 = 151,260$ $df = 8$ $p \leq 0,001$ (s.)

1.5. Naar gelang van de arbeidssituatie van de moeder

De arbeidssituatie van de moeder blijkt een grote invloed te hebben op het gebruik van buitenschoolse opvang. 57,4% van de kinderen met een voltijds werkende moeder en 54,7% van de kinderen met een deeltijds werkende moeder maakt gebruik van buitenschoolse opvang. 26,6 % van de kinderen waarvan de moeder werkt als zelfstandige of waarvan de moeder meewerkt met een zelfstandige echtgenoot maakt gebruik van kinderopvang. Slechts 10% van de kinderen met een niet-beroepsactieve moeder maakt gebruik van buitenschoolse opvang.

Tabel 6 - Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar gelang de arbeidssituatie van de moeder – 2002 (N=5035)

	Gebruik buitenschoolse opvang	Geen gebruik buitenschoolse opvang	Totaal
Voltijds werkend	57,4	42,6	100,0
Deeltijds werkend	54,7	45,3	100,0
Zelfstandig of meewerkend met zelfstandige echtgenoot	26,9	73,1	100,0
Niet beroepsactief	10,0	90,0	100,0

1.6. Naar gelang van de intensiteit van de opvang

1.6.1. In het Vlaams Gewest

In tabel 7 wordt de intensiteit van de opvang vóór de school tegenover de intensiteit van de opvang na de school geplaatst. Bijna 63 % van de kinderen die gebruik maken van buitenschoolse opvang, wordt niet of slechts eenmaal per week vóór de school opgevangen. Meer dan 17% van de gebruikers wordt 4 of 5 dagen van de week zowel vóór de school als na de school opgevangen.

Hoewel er negen opvangpatronen mogelijk zijn, blijkt uit tabel 7 dat meer dan 80 % van de gebruikers zich situeren in 4 van de 9 opvangpatronen.

Tabel 7 - Gebruik van buitenschoolse opvang in het Vlaams Gewest naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=2265) (1)

		NA DE SCHOOL			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	18,8	20,2	23,9	62,8
	Matig gebruik	3,7	5,4	0,8	9,9
	Hoog gebruik	7,4	2,2	17,7	27,2
	Totaal	29,8	27,8	42,4	100,0

(1) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 2 tot 3 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

1.6.1. Naar gelang van de provincie

Niet alleen het percentage gebruikers verschilt per provincie, ook de intensiteit van het gebruik verschilt (tabel 8 t.e.m. tabel 12). De provincie Vlaams-Brabant is koploper op vlak van de intensiteit van het gebruik. Bijna 32 % van de gebruikers wordt er na de school 4 of 5 dagen van de week opgevangen en niet of 1 maal vóór de school. Dit percentage ligt bijna 8 % hoger dan in het Vlaams Gewest. Ook het percentage gebruikers dat zowel vóór de school als na de school 4 of 5 dagen per week wordt opgevangen ligt het hoogst in Vlaams-Brabant. Ook in de provincie Oost-Vlaanderen ligt de intensiteit van het gebruik hoger dan in het Vlaams Gewest. In de provincie Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen daarentegen ligt de intensiteit van het gebruik lager dan in het Vlaams Gewest.

Tabel 8 - Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Antwerpen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=605) (1)

NA DE SCHOOL					
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	18,0	23,5	22,8	64,3
	Matig gebruik	5,1	8,1	0,7	13,9
	Hoog gebruik	6,3	1,5	14,0	21,8
	Totaal	29,4	33,1	37,5	100,0

(1) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 2 tot 3 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

Tabel 9 - Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Vlaams-Brabant naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=407) (1)

NA DE SCHOOL					
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	17,0	17,0	31,7	65,6
	Matig gebruik	2,9	3,2	0,7	6,9
	Hoog gebruik	4,4	1,2	21,9	27,5
	Totaal	24,3	21,4	54,3	100,0

(1) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 2 tot 3 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

Tabel 10 - Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie West-Vlaanderen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=417) (1)

NA DE SCHOOL					
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	24,9	19,4	18,0	62,4
	Matig gebruik	4,3	3,6	0,5	8,4
	Hoog gebruik	11,5	2,2	15,6	29,3
	Totaal	40,8	25,2	34,1	100,0

(2) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 2 tot 3 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

Tabel 11 - Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Oost-Vlaanderen naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=561) (1)

NA DE SCHOOL					
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	15,5	19,8	25,3	60,6
	Matig gebruik	2,3	3,9	1,6	7,8
	Hoog gebruik	7,3	3,6	20,7	31,6
	Totaal	25,1	27,3	47,6	100,0

(3) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 3 tot 4 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

Tabel 12 - Gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Limburg naar gelang de intensiteit van de opvang – 2002 (N=274) (1)

NA DE SCHOOL					
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
VOOR DE SCHOOL	Geen of weinig gebruik	20,4	20,0	20,7	61,1
	Matig gebruik	4,0	8,4	0,4	12,7
	Hoog gebruik	8,0	1,8	16,4	26,2
	Totaal	32,4	30,2	37,5	100,0

(4) Geen of weinig gebruik staat voor 0 of 1 opvangmoment

Matig gebruik staat voor 2 tot 3 opvangmomenten

Hoog gebruik staat voor 4 tot 5 opvangmomenten

2. Welke instantie neemt de buitenschoolse opvang op zich?

2.1. Gebruikte opvangvormen

Het merendeel van de gebruikers (86,7%) heeft gedurende de bevraagde week slechts één opvangvorm gebruikt. Voor de gebruikers die van meerdere opvangvormen gebruik maakten, werd enkel de belangrijkste opvangvorm opgenomen.

Voor 2,9% van de gebruikers is de belangrijkste opvangvorm niet opgenomen daar ze in de bevraagde week twee of drie opvangvormen evenveel gebruikt hebben.

Tabel 13 – Belangrijkste opvangvorm voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaams gewest - 2002 (gebruikers)

Belangrijkste opvangvorm - percentage van gebruikers			
	3 tot 6 jaar (N=879)	6 tot 12 jaar (N=1386)	3 tot 12 jaar (N=2265)
Grootouders	42,5	43,5	43,1
Ander familielid	1,8	2,8	2,4
Buren, kennissen	2,3	2,8	2,6
IBO	13,4	11,7	12,4
Opvang door en in de school	25,8	30,0	28,4
Zelfstandige onthaalouder	2,9	1,6	2,0
Opvanggezin van een dienst	2,2	1,2	1,5
Erkend kinderdagverblijf	1,3	0,9	1,1
Zelfstandig kinderdagverblijf	1,3	0,1	0,6
Andere	3,2	2,8	3,0
2 of 3 opvangvormen die even belangrijk zijn	3,3	2,6	2,9
Totaal	100,0	100,0	100,0

Bijna de helft van de kinderen tussen 3 en 12 jaar die gebruik maken van buitenschoolse opvang wordt opgevangen door het informele netwerk: 45,5% van de kinderen wordt opgevangen in familieverband en 2,6% door burens of kennissen. Op de tweede plaats komt de opvang door en in de school. Dat aandeel bedraagt momenteel 28,4%. Initiatieven voor buitenschoolse opvang staan in voor 12,4% van de opvang en komen daarmee op de derde plaats.

Tussen de 3 tot 6-jarigen en de 6 tot 12-jarigen vinden we geen grote verschillen.

De oudste groep maakt vaker gebruik van opvang in en door de school dan de jongste groep. De 3 tot 6-jarigen daarentegen maken iets vaker gebruik van andere formele opvangvormen: een IBO, een zelfstandige onthaalouder, een opvanggezin van een dienst of een erkend kinderdagverblijf.

In de inleiding wezen we reeds op de verschillende bevragingmethode en de beperkte steekproefgrootte van het HIVA-onderzoek uit 1999. Om een zicht te krijgen op de evolutie m.b.t. de gebruikte opvangvormen werden hier toch indicatief de cijfers uit het HIVA-onderzoek van 1999 overgenomen.

Tabel 14 – Belangrijkste opvangvorm voor kinderen van 3 tot 12 jaar in Vlaams Gewest - 1999 (gebruikers) ¹

Belangrijkste opvangvorm - percentage van gebruikers			
	3 tot 6 jaar		6 tot 12 jaar
	N=290		N=64
Grootouders	45,2	} 52,4	34,3
Andere familie, vrienden	7,2		14,9
			} 49,2
IBO	10,7		4,5
Opvang door en in de school	26,3		35,8
Opvanggezin van een dienst	3,6		0,0
Zelfstandig opvanggezin	4,8		1,5
Erkend kinderdagverblijf	0,0		1,5
Zelfstandig opvanginitiatief	0,2		0,0
Andere	2,0		7,5
Totaal	100,0		100,0

Het aandeel van de opvang door het informele netwerk is bij de 3 tot 6-jarigen met bijna 6 % gedaald. Bij de 6 tot 12-jarigen is dit aandeel constant gebleven.

Bij de oudste leeftijdsgroep zien we bij de andere opvangvormen wel belangrijke verschuivingen. In vergelijking met 1999 zien we dat het aandeel van de IBO's met 7 % is toegenomen en het aandeel opvang in en door de school met meer dan 5 % is gedaald.

Hier speelt zeker de groei van de IBO-sector mee. Sinds 1999 is het aantal IBO-plaatsen met bijna 6000 plaatsen gestegen.

¹ Vanpée K., L.Sannen en G. Hedeboom (2000), "Kinderopvang in Vlaanderen: gebruik, keuze van de opvangvorm en evaluatie door de ouders", blz. 63

Tabel 15 - Relatief aandeel van buitenschoolse opvang in een gezinsmilieu en in een groepsmilieu in het Vlaams Gewest in 1999 en 2002

	1999		2002	
	3-6 jaar	6-12 jaar	3-6 jaar	6-12 jaar
	N = 284	N = 59	N = 849	N = 1350
Gezinsmilieu	60,8	50,7	56,1	55,3
Groepsmilieu	39,2	49,3	43,9	44,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Het relatieve aandeel buitenschoolse opvang in gezinsmilieu bij de 3 tot 6-jarigen ligt iets hoger dan bij de 6 tot 12-jarigen. In vergelijking met 1999 is het aandeel buitenschoolse opvang in gezinsmilieu bij de 3 tot 6-jarigen met bijna 5 % gedaald en bij de 6 tot 12-jarigen met bijna 5 % gestegen, waardoor het aandeel van opvang in gezinsmilieu nu voor beide groepen rond de 55% draait.

2.2. Gebruik van de diverse opvangvormen: geografische verschillen

Tabel 16 - Relatief aandeel van de drie belangrijkste opvangvormen voor kinderen van 3 tot 12 jaar, naar gelang van de provincie - 2002 (1) (N =2265)

	Informele opvang	Opvang door en in de school	IBO
Antwerpen	50,6	26,3	9,9
Vlaams-Brabant	47,9	33,4	10,8
West-Vlaanderen	41,3	32,9	10,8
Oost-Vlaanderen	50,3	29,1	12,6
Limburg	49,6	17,2	21,9
Vlaams Gewest	48,2	28,4	12,4

(1) $\chi^2 = 66,693$ df=12 p ≤ 0,001 (s.)

Naast de verschillen in de mate van gebruik van buitenschoolse opvang naar gelang van de provincie en van de arrondissementen (zie 1.2. en 1.3) werd er ook nagegaan of er verschillen zijn tussen de provincies inzake de gebruikte opvangvormen.

In tabel 16 zien we dat het aandeel van de informele opvang over de verschillende provincies vrij gelijk loopt, behalve in de provincie West-Vlaanderen waar het aandeel van de informele sector het laagst is. Het aandeel van de opvang door en in de school bedraagt het laagst in Limburg en het hoogst in Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen.

Het aandeel van de IBO's is het laagst in Antwerpen (9,9%) en duidelijk het hoogst in Limburg (21,9 %).

Tabel 17 - Relatief aandeel van buitenschoolse opvang in een gezinsmilieu en in een groepsmilieu, naar gelang van de provincie – 2002 (1) (N =2198)

	Gezinsmilieu	Groepsmilieu	Totaal
Antwerpen	60,5	39,5	100,0
Vlaams-Brabant	53,2	46,8	100,0
West-Vlaanderen	51,2	48,8	100,0
Oost-Vlaanderen	55,3	44,7	100,0
Limburg	55,8	44,2	100,0
Vlaams Gewest	55,6	44,4	100,0

(1) $\chi^2 = 151,260$ df = 8 p = 0,43 (ns.)

Het aandeel van de opvang in een gezinsmilieu of in een groepsmilieu verschilt niet significant naar gelang van de provincie. Het aandeel van de groepsopvang is het laagst in Antwerpen (39,5%) en het hoogst in West-Vlaanderen (48,8%).

III. HET GEBRUIK VAN BUITENSCHOOLSE OPVANG NAAR GELANG VAN HET OPVANGMOMENT

Naast de vraag hoeveel kinderen minstens 1 maal per week gebruik maken van buitenschoolse opvang, is het interessant na te gaan hoeveel kinderen gebruik maken van buitenschoolse opvang per opvangmoment. In het bijzonder hebben we hier aandacht voor de opvang op woensdagnamiddag wanneer er geen school is.

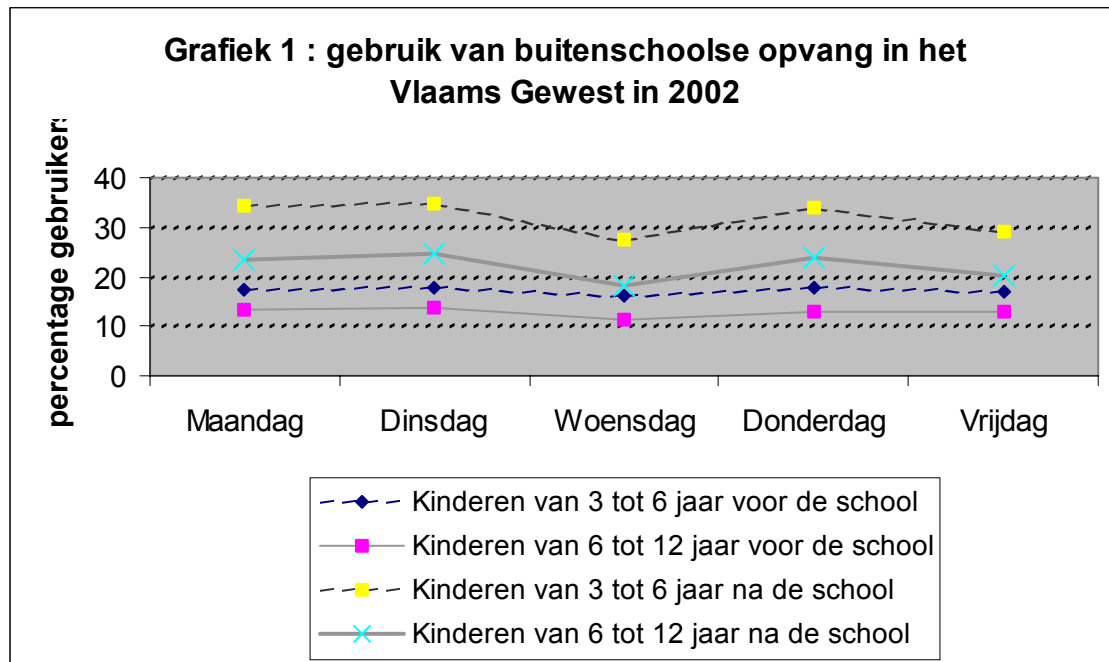
1. In het Vlaams Gewest

In tabel 18 zien we per opvangmoment het percentage kinderen van 3 tot 12 jaar dat gebruik maakt van opvang. Opvallend is dat woensdag vóór de school het minst kinderen gebruik maakt van opvang nl. 12,7 %. Ook op de andere dagen zien we dat slechts 14 % tot 15 % van alle kinderen opvang gebruikt voor de school.

Tabel 18 - Percentage gebruikers van buitenschoolse opvang van 3 tot 12 jaar in het Vlaams Gewest per opvangmoment - 2002 (N=5065)

	Maandag	Dinsdag	woensdag	donderdag	Vrijdag
Vóór de school	14,6	15,0	12,7	14,5	14,1
Na de school	26,9	28,0	21,2	27,2	27,2

Het drukste opvangmoment is dinsdag na de school: 28% van alle kinderen maakt op dat moment gebruik van buitenschoolse opvang. Op andere avonden ligt het gebruik iets lager. Op woensdagnamiddag ligt het gebruik met een kwart lager (21,2%). Het gebruik bij de 3 tot 6-jarigen en de 6 tot 12-jarigen volgt hier hetzelfde patroon alleen ligt het gebruik bij de 6 tot 12-jarigen systematisch lager dan bij de 3 tot 6-jarigen. In grafiek 1 wordt het gebruik van buitenschoolse opvang weergegeven per opvangmoment en per leeftijdsgroep.

2. Naargelang van de provincie

In tabel 19 bekijken we per provincie het gebruik op woensdagnamiddag en het opvangmoment waarop het gebruik van buitenschoolse opvang het hoogst is.

In alle provincies is het drukste moment dinsdagavond, uitgezonderd in de provincie Antwerpen waar het drukste moment donderdagavond is. Op het drukste opvangmoment maakt 1 kind op 3 gebruik van buitenschoolse opvang in de provincie Oost-Vlaanderen. In de provincies West-Vlaanderen en Limburg is dit minder dan 1 kind op 4.

Op woensdagnamiddag telt de provincie Vlaams-Brabant met 1 kind op 4 het hoogste aantal gebruikers. Waar in het Vlaams Gewest het gebruik op woensdagnamiddag gemiddeld een kwart lager ligt dan op de drukste opvangmoment, ligt in West-Vlaanderen het gebruik op woensdagnamiddag bijna even hoog als op het drukste opvangmoment van de week.

Tabel 19 – Percentage gebruikers van buitenschoolse opvang van 3 tot 12 jaar op het drukste opvangmoment en op woensdagnamiddag naar gelang de provincie - 2002

	% gebruikers op woensdagnamiddag	% gebruikers op het drukste opvangmoment	verhouding gebruikers woensdagnamiddag/drukste opvangmoment
Antwerpen	18,5	26,1	70,9
Vlaams-Brabant	26,1	32,8	79,6
West-Vlaanderen	20,6	22,8	90,4
Oost-Vlaanderen	23,3	34,0	68,5
Limburg	17,9	24,1	74,3
Vlaams Gewest	21,2	28,0	75,7

IV. BESLUIT

In het najaar 2002 maakte bijna 45 % van de kinderen tussen 3 en 12 jaar tijdens de week gebruik van buitenschoolse opvang. Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen.

Het gebruik bij de 3 tot 6-jarigen ligt meer dan 10 % hoger dan bij de 6 tot 12-jarigen. De mate van gebruik van buitenschoolse opvang verschilt significant naar gelang van de provincie en naar gelang van het arrondissement. Bij de 3 tot 6-jarigen is het gebruik het hoogst in Vlaams-Brabant gevolgd door Oost-Vlaanderen. Bij de 6 tot 12-jarigen is de provincie Oost-Vlaanderen koploper en de provincie Limburg heeft het laagste aandeel gebruikers.

Naarmate het kind ouder wordt, vermindert het gebruik van buitenschoolse opvang. Waar nog ruim 55% van de 3 jarigen wordt opgevangen, wordt vanaf de leeftijd van 10 jaar minder dan 1 kind op 3 opgevangen.

De arbeidssituatie van de moeder heeft een grote invloed op het al dan niet gebruik maken van buitenschoolse opvang. Slechts 10 % van de niet-beroepsactieve vrouwen maakt gebruik van buitenschoolse opvang. Bij de beroepsactieve moeders ligt het percentage gebruik tussen 57,4 % voor de voltijds werkenden en 26,9% voor de moeders met een zelfstandig beroep.

Meer dan 6 kinderen op 10 die gebruik maken van buitenschoolse opvang, wordt niet of slechts eenmaal per week vóór de school opgevangen. Bijna 30 % van de kinderen die gebruik maken van buitenschoolse opvang, maakt geen of weinig gebruik van opvang na de school. 17% van de gebruikers wordt 4 of 5 dagen van de week zowel vóór de school als na de school opgevangen. Niet alleen het percentage gebruik verschilt per provincie, ook de intensiteit van het gebruik verschilt. Kinderen uit de provincie Vlaams-Brabant hebben het grootst aantal opvangmomenten in een week.

Bijna de helft van de kinderen wordt opgevangen door het informele netwerk: 43,1 % van de kinderen wordt opgevangen door de grootouders en 5 % door een ander familielid, buren of kennissen. De opvang door en in de school vormt met 28,4 % de tweede belangrijkste opvangvorm. Op de derde plaats komen de Initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) met 12,4 %.

Het relatieve aandeel van opvang door de initiatieven voor buitenschoolse opvang is het hoogst in Limburg en het laagst in de provincie Antwerpen.

Wanneer we het gebruik van buitenschoolse opvang per opvangmoment bekijken, zien we dat het drukste opvangmoment dinsdag na de school is: 28 % van alle kinderen maakt op dat moment gebruik van buitenschoolse opvang. Op woensdagnamiddag ligt het gebruik met een kwart lager (21,2%). Woensdag vóór de school maken het minste kinderen gebruik van opvang nl. 12,7 %. Ook op de andere dagen zien we dat slechts 14 tot 15 % van de kinderen opvang gebruikt voor de school.

V. BIJLAGE**Percentage kinderen van 3 tot 12 jaar die buitenschoolse opvang gebruiken per arrondissement in 2002**

	3 tot 6 jaar N=1645 (1)	6 tot 12 jaar N=3426 (2)	3 tot 12 jaar N=5065 (3)
Antwerpen	52,7	38,1	43,2
Mechelen	55,3	37,9	43,4
Turnhout	55,2	36,5	42,1
<i>Antwerpen</i>	<i>53,7</i>	<i>37,6</i>	<i>43,0</i>
Halle- Vilvoorde	56,8	39,1	44,8
Leuven	57,0	43,8	47,8
<i>Vlaams-Brabant</i>	<i>56,9</i>	<i>41,5</i>	<i>46,4</i>
Brugge	45,2	41,5	42,7
Diksmuide	52,9	33,3	41,5
Ieper	48,6	34,5	40,4
Kortrijk	62,3	41,7	47,8
Oostende	37,8	41,2	39,7
Roeselare	60,0	45,0	50,4
Tielt	48,4	30,2	38,4
Veurne	53,8	24,2	32,6
<i>West-Vlaanderen</i>	<i>51,8</i>	<i>39,4</i>	<i>43,3</i>
Aalst	56,0	52,9	53,8
Dendermonde	40,7	40,8	40,8
Eeklo	63,3	52,5	57,7
Gent	59,0	48,1	51,3
Oudenaarde	58,1	50,0	52,7
Sint-Niklaas	54,1	37,8	43,1
<i>Oost-Vlaanderen</i>	<i>55,4</i>	<i>46,7</i>	<i>49,5</i>
Hasselt	51,0	43,6	45,7
Maaseik	46,8	28,0	34,0
Tongeren	45,3	29,4	34,8
<i>Limburg</i>	<i>48,1</i>	<i>36,3</i>	<i>39,9</i>
Vlaams Gewest	53,6	40,5	44,7

(1) $\chi^2 = 20,079$ df = 21 p = 0,516 (ns.)(2) $\chi^2 = 48,491$ df = 21 p \leq 0,001 (s.)(3) $\chi^2 = 50,669$ df = 21 p \leq 0,001 (s.)

VI. VRAGENLIJST

Enquête gebruik buitenschoolse kinderopvang - najaar 2002

Goede morgen/middag/dag u spreekt met van Merlijn Marketeer. Momenteel doen wij in opdracht van Kind en Gezin een onderzoek naar het gebruik van buitenschoolse kinderopvang. Dit onderzoek heeft als doel de kinderopvang zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften van gezinnen.

Mag ik u hierover een aantal vragen stellen over de week van maandag ... tot en met vrijdag ...? Dit zal slechts een paar minuutjes duren.

1. Ja
2. Nee = stop (enquête telt niet mee)
3. Meer info : Indien er respondenten zijn die meer informatie wensen dan kunnen ze terecht bij Kind & Gezin bij volgende personen:

1. Zijn er in uw gezin kinderen tussen 3 en 12 jaar (22/11/1990 en 03/11/1999).

1. Ja
2. Nee = stop (enquête telt niet mee)

2. Mag ik de geboortedata noteren aub?

Kind1 :	Kind2 :
Kind3 :	Kind4 :
Kind5 :	Kind6 :
Kind7 :	Kind8 :
Kind9 :	Kind10 :

(-> Eerstjarige uit de lijst laten selecteren door de computer).

3. Ik zou nu verder willen bevragen over kindje geboren op ...

1. Ja
2. Nee = stop (enquête telt niet mee)

4. In welke gemeente gaat uw kind naar school?

* Niet naar school = stop

5. Is uw kind in de week van maandag ... tot en met vrijdag ...ziek geweest en daardoor niet naar school geweest? (Eventueel verduidelijken welke week bedoeld wordt).

- * Ja -> stop (enquête telt niet mee)
- * Neen -> Ga verder

6. Maakte u in de week van maandag ... tot en met vrijdag ... gebruik van kinderopvang voor uw kind? Met kinderopvang wordt bedoeld opvang van het kindje door andere personen dan uzelf, uw partner of inwonende broers/zussen van het kindje.

1. Ja
2. Neen,
3. Neen, residentiële opvang in een instelling
4. Neen, verblijf in een internaat
- * indien neen -> ga naar 9
- * indien ja -> ga naar 7

10. Wat is uw werksituatie en (eventueel) die van uw partner?

- Mannelijke partner :
- Vrouwelijke partner :

{"1. Voltijds werkend	","1" }
{"2. Deeltijds werkend	","2" }
{"3. Zwangerschapsverlof	","3" }
{"4. Ouderschapsverlof	","4" }
{"5. In ziekteverlof of op invaliditeit	","5" }
{"6. Loopbaanonderbreking	","6" }
{"7. Verlof zonder wedde	","7" }
{"8. Werkloos met uitkering	","8" }
{"9. Werkloos zonder uitkering	","9" }
{"10. Student(e)	","10" }
{"11. Huisvrouw/huisman	","11" }
{"12. Gepensioneerde	","12" }
{"13. Andere, vul zelf in:	","13" }
{"88. NVT	","88" }
{"99. Missing	","99" }